

ENTREVISTA

Entrevista amb Judith Butler, filòsofa i activista

Sandra Martínez i Eugènia Riera

ICIP

Judith Butler (Cleveland, Estats Units 1956) és considerada avui dia una de les intel·lectuals més influents del món a partir de les seves aportacions en els àmbits de la teoria feminista, els estudis de gènere, la política, i l'ètica. Crítica amb les estructures de poder, en aquesta entrevista Butler reflexiona sobre els conceptes de seguretat, llibertat i noviolència, i sobre la creixent vulnerabilitat en temps de pandèmia mundial.

El feminisme defensa una alternativa a la visió tradicional de la seguretat, un enfocament centrat en les persones i basat en la comunitat, que tingui en compte l'impacte diferencial de la violència sobre les dones i altres grups minoritzats. Comparteix aquest punt de vista?

El comparteixo, però també em suscita algunes preguntes. Per exemple, per què l'Estat està cada vegada més preocupat per la seguretat enlloc d'estar-ho per prestar atenció sanitària, refugi i educació a tota la ciutadania, tant als ciutadans de ple dret com als que no en tenen. Estic a favor d'enfocaments de base o fonamentats en la comunitat per acabar amb la violència contra totes les dones i les minories, incloses les persones trans i queer, però crec que les autoritats locals, estatals i internacionals poden donar suport a aquests esforços. Per tant, no sempre combrego amb la idea que el veritable canvi passa necessàriament per les comunitats, i no pels governs, els Estats o les autoritats internacionals. Segurament necessitem aquestes institucions per ajudar a protegir els drets humans i el medi ambient.

Quins són els principals obstacles per aconseguir unes polítiques de seguretat diferents de les predominants?

Potser la primera pregunta que ens hem de fer és si s'invoca la "seguretat" per les raons adequades. Veig, per exemple, que la repressió de protestes i manifestacions a diversos països (com darrerament ha passat a Romania i Polònia contra les persones LGBTQ) es justifica fent referència a la "seguretat". I als Estats Units, el moviment *Black Lives Matter* també ha estat vigilat i reprimat en nom de la "seguretat". Per tant, és prou clar que de vegades "seguretat" significa "la segura continuació del règim que està al poder" i, aleshores, l'únic que està en perill és el poder dels que tenen el poder. Això no és una qüestió de seguretat, sinó de política partidista i de mal ús dels poders de l'Estat. També crec que considerar els migrants com a una amenaça per a la "seguretat" és una afirmació falsa que en realitat transmet la por de perdre l'homogeneïtat ètnica o racial. Per tant, cal desvincular la "seguretat" d'aquests usos tan enganyosos, per tal que puguem veure el que encara valorem del terme.

“ “Seguretat” significa de vegades “la segura continuació del règim que està al poder” i aleshores l'únic que està en perill és el poder dels que tenen el poder ”

El terme "seguretat" té, doncs, moltes interpretacions, igual que la "violència". Per exemple, en relació al *Black Lives Matter*, el moviment denuncia com a violència de l'Estat qüestions com les polítiques de salut pública o l'empresonament massiu. **Alhora, els seus crítics, els acusen precisament de promoure o incitar la violència contra agents de policia i les forces de seguretat. Com hem de fer front a aquestes diferents interpretacions dels termes, que poden ser enganyoses, com vostè deia?**

Bé, termes com "democràcia" i "llibertat" també poden ser utilitzats per aquelles persones que estan molt interessades en la seva destrucció. Al meu parer, l'important és no renunciar a aquests termes. Hem de lluitar per consolidar el significat i la direcció

dels conceptes clau de la democràcia, i per fer de la noviolència una pràctica política centrada en les seves formes sistèmiques. El gruix de la informació sobre les protestes del *Black Lives Matter* confirmen que els activistes del grup van iniciar molt pocs episodis de violència, i que la magnitud i la força del moviment resideix en el seu caràcter radicalment noviolent. De fet, el moviment té com a eix la lluita contra la violència, que inclou la brutalitat policial i els assassinats de la policia, però també totes les dimensions de l'estat carcerari, com la detenció i l'empresonament.

L'ideal de seguretat seria una vida sense por? O aquesta idea no és realista perquè la por és un element central de l'experiència humana?

Només coneixem l'experiència humana a través de les experiències socials i històriques que tenim a l'abast. Per tant, si ens acostumem a viure amb la por com a forma de vida o com a part de qualsevol forma de vida, tendim a generalitzar-la o, fins i tot, a universalitzar-la com a component necessari. Per descomptat, crec que tenim raons per témer els incendis, les inundacions i els accidents, però inclús els desastres naturals es viuen d'una manera diferent en funció de si vivim en un món que proporciona emparament, atenció mèdica i refugi —un món que comparteix el dol de les pèrdues que patim— o, per contra, en un que les redueix a una estadística demogràfica.

Al llibre *Marc de guerra* (publicat en català per l'ICIP), afirmeu que la vulnerabilitat és una característica de les nostres vides compartides i interdependents. El problema és com es distribueix i s'explota desigualment aquesta condició inevitable de fragilitat. Què en pensa, de la vulnerabilitat, en el context actual de pandèmia mundial?

M'impacta que, als Estats Units, les formes de desigualtat social arrelades des de fa temps hagin generat minories, principalment les persones negres i d'altres col·lectius racialitzats (inclosos els indis), i són qui més estan patint la Covid-19 en relació a la resta del país. Les xifres mostren que un nombre desproporcionat de persones d'aquestes comunitats pateixen formes més greus de la malaltia i moren més ràpidament i en major mesura. Com pensem sobre la seva vulnerabilitat davant la malaltia? D'una banda, tots som vulnerables i el virus no en sap res, de classe ni de raça. D'altra banda, hi ha una vulnerabilitat socialment constituïda que reflecteix una

desigualtat social de llarga durada, inclosa la falta d'un accés equitatiu a l'atenció sanitària. Així doncs, podem veure que la vulnerabilitat té aquesta doble dimensió: universalitza, però també deixa al descobert les desigualtats radicals entre nosaltres. És possible que, com han defensat alguns responsables de la salut pública, només abordant en primer lloc la desigualtat social puguem abordar eficaçment la pandèmia. Al cap i a la fi, comencem a veure com es farà la distribució de la vacuna. Les persones empobrides o sense llar s'identificaran com a les més necessitades? O se les tornarà a abandonar?

“ Si som capaços d'identificar Estats, institucions i polítiques com a reproductors de la violència, cal que ens oposem a aquestes estructures com a part de la nostra pràctica noviolenta ”

També en el context de la pandèmia ha ressorgit el debat sobre com prioritzar la seguretat pública sense entrar en conflicte amb els drets humans. Per fer front a la Covid-19 hem vist limitació de drets, retòrica bèl·lica i un paper protagonista de les forces militars. Què n'opineu de l'equilibri llibertat – seguretat? Hi ha el risc que aquestes mesures excepcionals serveixin de precedent per altres crisis?

El problema no és una tensió entre la “seguretat pública” i els drets humans, sinó l'amenaça que la “seguretat pública” s'ampliï per excloure molts drets bàsics i, fins i tot, criminalitzar els mateixos drets humans. Alhora, potser també podem incloure la “salut pública” com a categoria que de vegades s'invoca falsament per justificar la repressió dels moviments feministes i LGBTQ, així com dels moviments antiracistes i que lluiten pels drets dels migrants. El model d'eugenèsia ha dominat la política reaccionària contra la migració. Darrerament, la monarquia britànica ha intentat recórrer a la mateixa categoria en demanar que la sèrie de Netflix, *The Crown*, inclogui una nota de “salut pública” que especifiqui que la sèrie és ficció, no basada en fets

reals. Per respondre a la vostra pregunta, el que ens hauria de preocupar és que el reforç dels poders estatals sota la pandèmia no s'abandoni en un món post-pandèmic. Quan els drets reproductius i la llibertat sexual esdevenen qüestions de "salut pública", estan subjectes a la regulació i criminalització. De fet, l'àmbit de l'ajuda humanitària, que podríem emmarcar en l'àmbit dels drets humans, ja ha estat criminalitzat a la Mediterrània, la qual cosa constitueix un precedent terrible.

Vostè no només defensa la igualtat, sinó també el que anomena "la igualtat radical de merèixer ésser plorat". Què implica aquest ideal?

Suposo que és una manera de preguntar-nos com seria el món si realment penséssim que totes les vides són igual de valuoses. Si ens oposem a la facilitat i el desvergonyiment amb què la policia mata les minories, o a les polítiques migratòries i d'atenció sanitària que les deixen morir, llavors lluitarem per canviar aquestes institucions perquè cada vida sigui tractada de la mateixa manera. Ser una persona que mereix ésser plorada equival a ser, en aquest món, una vida de la qual en lamentaríem la pèrdua. Massa sovint vivim en un món en el qual algunes vides no es consideren dignes de dol, ni veritablement viscudes ni veritablement humanes; són fàcils de perdre, si és que no estan ja perdudes.

“ L'amenaça actual és que la seguretat pública s'ampliï per excloure molts drets bàsics i, fins i tot, criminalitzar els drets humans ”

En lloc d'insistir en la dimensió de les cures, com altres teòriques feministes, vostè centra l'atenció en la capacitat individual i col·lectiva de resistència i acció per aconseguir una distribució més justa de les condicions socials. Quins són els mitjans per canalitzar aquesta capacitat envers la transformació de l'estructura de poder? Han d'implicar la noviolència?

Estic a favor de les cures i m'agrada especialment el nou *The Care Manifesto* [El manifest de la cura], publicat per Verso (i que espero que es publiqui en català). Tanmateix,

massa sovint les cures es consideren una disposició ètica o, fins i tot, una prerrogativa maternal i crec que s'ha d'actuar de manera que les cures no es restringeixin a les dones ni a l'àmbit domèstic. Massa sovint pensem en la noviolència com una posició moral personal, però si som capaços d'identificar Estats, institucions i polítiques com a reproductors de la violència, cal que ens oposem a aquestes estructures més grans com a part de la nostra pràctica noviolenta. Per fer-ho, cal un moviment de resistència fort i transformador.

Els règims autoritaris guanyen terreny. Com percebeu el futur? Teniu esperança en un canvi important en la política internacional?

Ara mateix m'encoratgen els ideals democràtics radicals encarnats en els moviments socials, les lluites estudiantils continuades contra el llegat de l'apartheid a Sud-àfrica, Ni Una Menos a l'Argentina i a tota l'Amèrica Llatina perquè totes dues lluiten contra la desigualtat i la violència, el *Black Lives Matter* als Estats Units (i la seva aliança amb la lluita palestina per la llibertat i la dignitat), *Extinction Rebellion* i altres moviments de justícia climàtica. Aquests moviments mantenen vius els ideals quan els Estats els comprometen sovint a la pràctica. La meva aposta és que els règims autoritaris continuaran caient: Netanyahu, Bolsonaro i Orban, per exemple. La qüestió és si els moviments socials i els sistemes electorals poden arribar a acceptar-se mútuament. Aquí és on les negociacions poden ser difícils. Però tinc esperança.

Fotografia: © Agence Opale / Alamy Stock Photo, amb la cortesia d'Angle Editorial.